

T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK

2. ÜNİTE MİLLÎ UYANIŞ

DERS NOTLARI

ZEKİ DOĞAN

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENİ

sosyalcünüz.wordpress.com

I. DÜNYA SAVAŞI - SEBEPLER –TARAFLAR

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI 1914-1918

Birinci Dünya Savaşı öncesinde Avrupa'nın genel durumuna bakıldığında;

- **Sanayi İnkılabı** ve **Fransız İhtilalinin** etkileri görülmektedir.
- **İtalya** (1870) ve **Almanya** (1871) siyasi birliklerini kurarak Avrupa siyasetine dahil olmuşlardır.
- **İngiltere ve Fransa**, Almanya'ya karşı birbirine yakınlaşmaya başlamıştır.
- **Avusturya-Macaristan İmparatorluğu**, Rusya'ya karşı Almanya ile yakınlaşmıştır.
- Avrupa devletleri kendi aralarında gruplaşmıştır. Üçlü İttifak ve Üçlü İtilaf adı verilen **bloklar** oluşmuştur.

TARAFLAR (ÖNCE-SONRA)

Üçlü İttifak (1882): Almanya, Avusturya-Macaristan, İtalya

Üçlü İtilaf (1907) : İngiltere, Fransa, Rusya

İttifak Devletleri: Almanya, Avusturya-Macaristan, Osmanlı İmparatorluğu, Bulgaristan, İtalya

(İtalya sonradan taraf değiştirmiştir.)

İtilaf Devletleri: İngiltere, Fransa, Rusya, İtalya, Sırbistan, Belçika, Japonya, Romanya, Portekiz, ABD, Yunanistan, Brezilya

Bilgi: Avrupa devletlerinin gruplaşmasında ve birbirine yakınlaşmasında **siyasi ve ekonomik çıkarlar** etkili olmuştur.

GÖRÜNÜR (SAVAŞI BAŞLATAN) SEBEP:

Saraybosna'yı ziyaret eden Avusturya-Macaristan İmparatorluğu veliahtının Sırp bir genç tarafından öldürülmesi üzerine Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Sırbistan'a savaş açtı. Rusya Sırbistan'ın yanında yer aldı. Almanya Avusturya Macaristan'ın, İngiltere ve Fransa ise Rusya'nın yanında yer aldı.

Yorum: Olayların görünen nedenleri dışında başka nedenleri de olabilir.

PanSlavizm: Rusya'nın, Balkanlarda yaşayan Slav ırkından olan Ortodoksları bir çatı altında toplamak ve İstanbul ve Boğazları ele geçirerek Akdeniz'e açılmak için izlediği politika.

Bilgi: Mustafa Kemal, I. Dünya Savaşı çıktığı sırada Sofya'da **askeri ateşe** olarak bulunuyordu.

OSMANLI DEVLETİNE KARŞI POLİTİKALAR

İngiltere: Uzakdoğu sömürgelerini korumak ve Almanya'nın Osmanlı Devleti ile yakınlaşmasını önlemek için azınlıkları ve **Arapları** Osmanlı'ya karşı **ayaklandırmıştır**.

Fransa: Osmanlı ülkesinde yaşayan **gayri Müslimleri kışkırtarak** siyasi baskılarını arttırmış ve bu yolla Osmanlı'yı ele geçirmeye çalışmıştır.

Avusturya Macaristan İmparatorluğu: Osmanlı'nın Avrupa'daki topraklarını ele geçirerek **Balkanlar'da egemenlik kurmayı** ve **Ege denizine ulaşmayı** amaçlamıştır.

Rusya: İstanbul ve Çanakkale boğazlarını ele geçirerek **sıcak denizlere inmeyi** ve başkenti İstanbul olan bir Slav imparatorluğu kurmayı amaçlamıştır. Bu amaçla **Panslavizm** politikası gütmüştür.

Almanya: Siyasi birliğini geç tamamlamış, **İngiltere ile rekabet edebilmek için** Osmanlı'nın Ortadoğu'daki zenginliklerini ele geçirmeyi amaçlamış, bu nedenle Osmanlı ülkesine yatırımlar yaparak ekonomik ve askeri etkinliğini arttırmaya çalışmıştır.

İtalya: Siyasi birliğini geç tamamlayan ve sömürge yarışında geç kalan İtalya, Osmanlı topraklarını ele geçirmek için büyük devletlerle birlikte hareket etmiştir.

ABD: Osmanlı üzerinde söz sahibi olmak için Osmanlı topraklarında **okul, hastane, matbaa** gibi kurumlar açarak siyasi ve ekonomik nüfuz(güç) kazanmıştır.

I.DÜNYA SAVAŞININ SEBEPLERİ

GENEL SEBEPLER

- 1-**Fransız İhtilali**'yle ortaya çıkan **milliyetçilik** akımının etkisiyle azınlık isyanlarının yaygınlaşması (siyasi)
- 2- **Sanayi İnkılabı** ile ortaya çıkan **hammadde ihtiyacı** ve **pazar arayışının** sömürgeciliği hızlandırması (ekonomik)
- 3- Avrupalı devletlerarasındaki **gruplaşma**
- 4- **Silahlanma yarışı**

ÖZEL SEBEPLER:

- 1- İngiltere ile Almanya arasındaki **sanayileşme rekabeti**.
- 2- Fransa'nın zengin kömür yataklarına sahip **Alsas-Loren bölgesini** Almanya'dan geri almak istemesi
- 3- Avusturya Macaristan İmparatorluğu ve Rusya arasındaki **Balkanlara hâkim olma mücadelesi**.
- 4-İngiltere ve Fransa'nın mevcut sömürgelerini koruma düşüncesi.

ASIL SEBEP: Avrupa devletleri arasındaki **ekonomik çıkar çatışmasıdır**. [Zeki DOĞAN – sosyalciniz]

OSMANLI DEVLETİ'NİN I. DÜNYA SAVAŞINA KATILMASI

Genel Durum:

- Osmanlı Devleti Trablusgarp ve Balkan savaşlarından yeni çıkmıştı. Ordusu zayıf, donanması yetersizdi.
- Bir yandan ülke güvenliğini sağlamaya çalışırken diğer yandan da **siyasi yalnızlıktan kurtulmak** için girişimlerde bulunmaya başladı.
- Osmanlı Devleti, Almanya'ya güvenemediği için İtilaf Devletlerine yakınlaşmaya çalışmış ancak **İtilaf Devletleri Osmanlı Devleti'ni yanlarına almak istememiştir**.

Osmanlı Devleti başlangıçta;

- Kapitülasyonların kaldırılması,
 - Ege adalarının geri verilmesi,
 - Mısır sorununun çözülmesi,
- gibi isteklerini İtilaf Devletlerine iletmış ancak **bu isteklerin İngiltere tarafından reddedilmesi, Osmanlı Devleti'nin Almanya'ya yakınlaşmasına** neden olmuştur.

Bunun üzerine Osmanlı Devleti;

- Ülke genelinde seferberlik başlattı.
 - Tarafsızlığını ilan etti.
 - Kapitülasyonları tek taraflı olarak kaldırdı. (**Ekonomik baskılardan kurtulmak**)
 - Boğazları ulaşıma kapattı. (**Başkent İstanbul'un güvenliğini sağlamak**)
- (Osmanlı Devleti'nin tarafsızlığı İtilaf Devletleri tarafından desteklendi.)

Bilgi: İtilaf Devletlerinin Osmanlı Devletinin ittifak isteklerini reddetmesinde, **Osmanlı Devletini paylaşma planları** etkili olmuştur. İtilaf Devletleri, savaş sonunda Osmanlıyı kendi aralarında paylaşmayı düşünüyorlardı.

Almanya'nın Osmanlı Devleti'ni kendi yanında savaşa çekme nedenleri:

- ✓ **Savaşı geniş bir alana yayarak yükünü hafifletmek**
- ✓ **Osmanlı Devleti'nin jeopolitik(coğrafi) konumundan yararlanmak**
- ✓ **Osmanlı halifesinin dini ve siyasi gücünden yararlanmak**
- ✓ **Geçiş yollarını kontrol altında tutarak** İtilaf Devletlerinin Rusya'ya yardım götürmesini önlemek ve İngiltere'nin sömürgelerine giden yolları kesmek.

Osmanlı Devleti'nin Almanya'nın yanında savaşa katılma nedenleri:

- **Son zamanlarda kaybettiği toprakları geri almak,**
- **Siyasi yalnızlıktan kurtulmak,**
- Almanya'nın savaşı kazanacağına inanılması,
- Osmanlı devlet adamlarının (İttihat ve Terakki Partisi) Alman hayranlığı,
- İngiltere, Fransa ve Rusya'nın düşmanca politikaları,
- Coğrafi konumu itibarıyla savaş dışında kalmanın zorluğu,
- Kapitülasyonlardan kurtulmak,

İtilaf Devletlerinin Osmanlı Devletini Paylaşma Planları

İtilaf Devletlerinin Osmanlı Devletini paylaşmak için kendi aralarında yaptıkları bazı gizli antlaşmalar vardı.

Buna göre;

Rusya; İstanbul, Boğazlar, Karadeniz kıyıları ve Doğu Anadolu'yu

Fransa; Suriye ve Güneydoğu Anadolu'yu

İtalya; Batı Anadolu (İzmir), Antalya'yı

İngiltere; Irak ve Arabistan'ı alacaktı.

Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girmesi

Akdeniz'de İngilizlerden kaçan iki Alman (**Goben** ve **Breslav**) gemisi Çanakkale Boğazını geçerek Osmanlı Devletine sığındı. Uluslararası hukuk kurallarına göre Osmanlı Devletinin bu gemilere el koyması ve mürettebatını tutuklaması gerekirdi. Osmanlı Devleti bu iki gemiyi satın aldığını açıklayarak bu gemilere **Yavuz** ve **Midilli** adını verdi. Türk bayrağı çekilen bu gemiler, Karadeniz'e çıkarak Rus limanlarını bombaladı. Böylece Osmanlı Devleti fiilen savaşa girmiş oldu. (**Kasım 1914**)

Bilgi: Osmanlı Devleti'nin Rusya'ya savaş ilan etmesinde Harbiye Nazırı (*Savunma Bakanı*) Enver Paşa ile Almanya arasında yapılan gizli antlaşma etkili olmuştur. Padişahın ve hükümetin haberi yoktur.

Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girmesiyle;

- 1-Savaş **geniş bir alana yayılmış,**
- 2-Savaşın **süresi uzamış,**
- 3-**Yeni cepheler açılmış,** mevcut cepheler genişlemiş,
- 4-**Almanya** büyük ölçüde **rahatlamış,**
- 5-İtilaf Devletlerinin (özellikle Rusya) işi zorlaşmıştır.

Zeki DOĞAN – Sosyal Bilgiler Öğretmeni

OSMANLI DEVLETİ'NİN I. DÜNYA SAVAŞINDA YER ALDIĞI CEPHELER

Cepheler:

Kendi Sınırlarımızda: Kafkas, Çanakkale, Kanal(Süveyş), Irak-İran, Filistin-Suriye, Hicaz-Yemen
Sınırlarımız dışında: Makedonya, Romanya, Galiciya
Bu cephelerde müttefiklerimize (İttifak Devletleri) yardım ettik.

Taarruz(Saldırı) Cepheleri: Kafkas, Kanal (*K ile başlar*)

Savunma Cepheleri: Çanakkale, Suriye-Filistin, Irak-İran, Hicaz-Yemen

Yardım Gönderdiğimiz Cepheler: Makedonya, Romanya, Galiciya (*Sonu ya ile biter*)*

**Bu cephelerde müttefiklerimiz olan Almanya, Avst. Mac. İmp. ve Bulgaristan'a yardım ettik.*

ÇANAKKALE CEPHESİ

1-İstanbul ve Boğazları ele geçirip Osmanlı Devleti'ni saf dışı bırakmak,
2-Rusyaya yardım götürmek,

3-Balkan Devletleri'ni savaşa çekmek,
4-Savaşı kısa zamanda sonuçlandırmak,
isteyen İtilaf Devletleri tarafından açıldı.

Denizden boğazı geçemeyen İtilaf Devletleri, kara savaşlarında **19. Tümen Komutanı Mustafa Kemal** tarafından durduruldular.

Sonuçları

- **Savaşın uzamasına** neden olmuştur.
- Osmanlı Devletinin **galip geldiği tek cephe**dir.
- **Rusya**, yardım alamadığı için ekonomik kriz çıkmış, Bolşevik İhtilali yaşanmış ve **I. Dünya savaşından çekilmiştir.**
- Mustafa Kemal'in tüm **dünyada tanınmasına** ve **Milli Mücadele'nin lideri olmasına** ortam hazırlamıştır.
- Gizli antlaşmalar ilk kez ortaya çıkmıştır.
- Balkan devletlerinin tutumları değişmiş, **Bulgaristan** İttifak Devletlerinin yanında savaşa girmiştir.
(Amacı; *I. Balkan savaşı sonunda kazandığı toprakları tekrar alabilmektir.*)

("Ben size taarruz emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum" sözü burada söylenmiştir.)

KAFKAS CEPHESİ: Osmanlı Devleti'nin ilk taarruz cephesidir. Bu cephede Ruslara karşı savaştık.

Amaç:

1- İttihatçıların Anadolu'daki Türklerle Orta Asya'daki Türkleri birleştirmek istemeleri
2- Almanların Bakü petrollerini ele geçirmek istemesi

- Gerekli tedbirler alınmadan yapılan **Sarıkamış Harekâtı** başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Aşırı soğuk ve hastalık nedeniyle Türk ordusu iklim şartlarına mağlup olmuş, Doğu Anadolu (Erzurum, Muş, Bitlis, Trabzon, Erzincan ve Van) Rus işgaline uğramıştır.
- Çanakkale Cephesinden sonra Diyarbakır'a gönderilen **Mustafa Kemal**, burada gerekli tedbirleri alarak **Muş** ve **Bitlis**'i Rus işgalinden kurtardı. (1916)
- Rusya'da çıkan Bolşevik İhtilali Rusya'nın savaştan çekilmesine neden oldu.
- **Rusya** ile **Osmanlı Devleti** arasında imzalanan 3 Mart 1918 **Brest Litovsk Antlaşması** ile bu cephe kapanmıştır. Kars, Ardahan ve Batum Osmanlı Devleti'ne geri verilmiştir.*

(Son zamanlarda kaybettiğimiz yerleri geri alma amacı)

Bilgi: Doğu Anadolu'nun Rus işgaline uğraması üzerine, Ruslarla işbirliği yapan Ermeniler Türk köylerine baskınlar düzenleyerek katliamlar yaptılar. Bunun üzerine Osmanlı Devleti **hem kendi güvenliğini hem de Ermenilerin güvenliğini sağlamak** için **Tehcir Kanunu**'nu (*Sevk ve İskan Kanunu*) çıkararak olaylara karışan Ermenileri bugünkü Suriye ve Lübnan'a göç ettirdi. **(1915)**

Zeki DOĞAN
sosyalciniz.wordpress.com

HİCAZ-YEMEN CEPHESİ: Çöl Kapları **Fahrettin Paşa** Türk birlikleri bu cephede hem **İngilizlerle** hem de İngilizlerin kışkırttığı **Araplarla** savaşmak zorunda kalmıştır.

Bilgi: Bu cephe ümmetçilik düşüncesinin zayıfladığını, milliyetçiliğin güçlendiğini ortaya koymuştur.

KANAL CEPHESİ: Almanya'nın isteği üzerine açılan bir taarruz cephesidir.

- Amaç; **Mısır'ı İngilizlerden geri almak ve Süveyş Kanalı'nı ele geçirerek**, İngiltere'nin Uzakdoğu (*Hindistan*) sömürgeleriyle olan bağlantısını kesmektir.*
(*jeopolitik konum)
- Bu cephedeki mücadeleler Osmanlı devletinin başarısızlığı ile sonuçlandı.

SURİYE CEPHESİ: Kanal Cephesinin devamıdır.

- ✓ Osmanlı Devleti'nin Kanal cephesinde başarılı olamaması üzerine üstünlük İngilizlere geçmiş, İngiltere Araplarla işbirliği yaparak Osmanlı ordusunu yenilgiye uğratmış, Osmanlı Devleti Sina Yarımadası, Filistin ve Suriye'yi kaybederek Halep'e kadar geri çekilmiştir.
- ✓ Mustafa Kemal bu cephede önce **7. Ordu Komutanı**, daha sonra da **Yıldırım Orduları Grup Komutanı** olarak görev yaparak, İngilizleri Halep'te durdurmuş ve Anadolu'yu işgalden kurtarmıştır.

IRAK CEPHESİ: Irak petrollerini ele geçirmek ve kuzeye doğru ilerleyerek

Kafkaslardaki Rus kuvvetleriyle birleşmek isteyen İngilizler tarafından açıldı.

- ✓ **Halil (Kut) Paşa** komutasındaki Türk ordusu **Kut-ül Amare**'de İngilizleri yenilgiye uğrattı ve büyük bir zafer kazandı. (*Bu zafer Çanakkale Zaferi'nden sonra kazandığımız en büyük zaferdir.*)
- ✓ Ancak İngilizlerin toparlanarak daha büyük bir kuvvetle saldırıya geçmeleri sonucunda başarısız olduk.

I. DÜNYA SAVAŞININ SONUÇLARI VE WILSON İLKELERİ

SAVAŞIN SONA ERMESİ

- 1917 yılında Rusya'nın savaştan çekilmesi üzerine İttifak Devletleri İtilaf Devletlerine karşı üstünlük kurmuşlardı.
- Ancak bu durum uzun sürmedi. Almanya'nın Amerikan ticaret gemilerini batırması üzerine **Amerika Birleşik Devletleri** İtilaf Devletlerinin yanında savaşa girdi.
- Almanya güçlü ve dinamik Amerikan ordusu karşısında tutunamadı. Almanya'nın yenileceğini anlayan İttifak Devletleri, ateşkes anlaşmaları imzalayarak savaştan çekildiler.
- İlk olarak **Bulgaristan** savaştan çekildi.
- Müttefiklerinin yenilgiyi kabul etmesi üzerine **Osmanlı Devleti** de, **Mondros Ateşkes Antlaşması**'nı (30 Ekim 1918) imzalayarak savaştan çekildi.
- Ardından **Avusturya** ve son olarak da **Almanya** da savaştan çekildiler.

YENİLEN DEVLETLERLE YAPILAN ANTLAŞMALAR

Versay Antlaşması (1919): İtilaf Devletleri ile **Almanya** arasında imzalanmış, Almanya'ya askeri ve ekonomik kısıtlamalar getirilmiş, Almanya, Avrupa'daki topraklarının bir kısmıyla bütün sömürgelerini kaybetmiş, Alsace-Loren bölgesi Fransa'ya bırakılmıştır. Bu durum **Almanya'da rejim değişmesine, silahlanmanın başlamasına ve II. Dünya savaşına zemin hazırlamıştır.**

Saint Germain Antlaşması (1919): İtilaf Devletleri ile **Avusturya** arasında imzalandı. Bu antlaşma ile Avusturya-Macaristan imparatorluğu parçalanmış Avusturya bir cumhuriyet haline getirilmiştir.

Triyanon Antlaşması (1920): İtilaf Devletleri ile **Macaristan** arasında imzalanmıştır.

Nöyyi Antlaşması (1919): **Bulgaristan**'ın Ege Denizi ile olan bağlantısı kesildi. Balkan Savaşları sırasında elde ettiği toprakları kaybetti.

Sevr Antlaşması (10 Ağustos 1920): İtilaf devletleri **Osmanlı Devleti** arasında imzalanmıştır.

I. DÜNYA SAVAŞININ SONUÇLARI

- Dünya Savaşı'ndan en kârlı çıkan devlet **İngiltere** olmuştur.
- **İmparatorluklar** (Osmanlı Devleti, Avusturya-Macaristan, Rus Çarlığı) **yıkılmıştır.** Milli devletler ortaya çıkmıştır.
- **Çekoslovakya, Avusturya, Macaristan, Polonya ve Yugoslavya** gibi yeni devletler kurulmuştur.
- Orta Doğu ve Avrupa'nın siyasi haritası yeniden çizilmiştir.
- Dünya barışını korumak amacıyla **Milletler Cemiyeti** (Cemiyet-i Akvam) kurulmuştur.
- Sömürgecilik **"manda ve himaye"** adı altında devam etmiştir
- Yenilen devletlerde **rejim değişiklikleri** meydana gelmiştir. Komünizm (Rusya), Nazizm (Almanya) ve Faşizm (İtalya) gibi totaliter (baskıcı) rejimler doğmuştur.
- Özellikle Almanya ve İtalya'nın izlediği **ırkçı ve yayılmacı politikalar** II. Dünya Savaşı'nın çıkmasına neden olmuştur.

WILSON İLKELERİ: **ABD Başkanı Wilson**'un, I. Dünya Savaşı devam ederken, savaş sonunda **kalıcı barışı sağlamak**, sömürgeciliği sona erdirmek ve ABD'yi dünya siyasetinde ön plana çıkarmak amacıyla yayımladığı ilkelerdir.

1-Her millet kendi geleceğini kendisi belirleyecektir. *(Bu madde özellikle sömürgeciliğe ve imparatorluklara karşıdır.)*

2-Yenen devletler, yenilen devletlerden toprak ve savaş tazminatı almayacaklardır. *(Bu madde sömürgeciliğin "manda ve himaye" şekline dönüşmesine neden olmuştur.)*

3-Devletlerarasında gizli antlaşmalar yapılmayacak ve silahlanmaya son verilecektir. *(Kalıcı barış amaçlanmış ve gizli antlaşmalara tepki gösterilmiştir.)*

4-Devletlerarası anlaşmazlıklara çözüm bulmak için Cemiyet-i Akvam (Milletler Cemiyeti) adıyla bir örgüt kurulacaktır. *(Devletlerarası sorunları barışçı yollarla çözmek ve barışı korumak amaçlanmıştır.)*

5-Osmanlı Devleti'ne Türklerin çoğunlukta olduğu bölgelerde egemenlik hakkı tanınacaktır.

6- Osmanlı Devleti'nin egemenliği altında yaşayan diğer uluslara da (azınlıklara) kendi geleceklerini belirleme hakkı verilecektir. *(Bu madde ile Osmanlı İmparatorluğu bağımsız devletlere bölünmek istenmiştir. Ermeniler, Rumlar ve Araplar devlet kurmak için hazırlıklara başlamışlardır.)*

7-Boğazlar, bütün dünya ticaret gemilerine açık olacak ve bu durum tüm devletlerin garantisi altında olacaktır.

Zeki DOĞAN – Sosyal Bilgiler Öğretmeni – sosyalciniz.wordpress.com

MONDROS ATEŞKES ANTLAŞMASI (30 EKİM 1918)

Ateşkes (Mütareke): Savaşan iki tarafın, yaralılarını, ölülerini kaldırmak ya da barış görüşmelerinde bulunmak üzere anlaşarak, çarpışmaları durdurmasıdır.

Osmanlı Devleti'nin Mondros Ateşkes Antlaşmasını imzalamaya zorlayan nedenler:

- ✓ Osmanlı Devletinin birçok cephede yenilmesi
- ✓ Bulgaristan'ın savaştan çekilmesi üzerine Osmanlı Devleti ile Almanya arasında kara bağlantısının ve yardımların kesilmesi
- ✓ Osmanlının savaşa girmesinde etkili olan İttihat ve Terakki yöneticilerinin ülkeyi terk etmesi
- ✓ Osmanlı Devletinin Wilson İlkelerine güvenmesi
- ✓ Savaşı İttifak Devletlerinin kaybedeceğinin anlaşılması

❖ Mondros Ateşkes Antlaşması, Osmanlı Devleti adına **Bahriye Nazırı** (Denizcilik Bakanı) **Rauf (Orbay) Bey** başkanlığında bir heyet ile İtilaf Devletleri adına İngiliz Amiral **Caltrophe** arasında Limni Adası'nın **Mondros Limanı**'ndaki Agememnon Zırhlısında imzalanmıştır.

Mondros Ateşkes Antlaşması ile;

- Osmanlı Devleti **fiilen sona ermiş**,
- Anadolu **işgallere açık hale gelmiş**,
- İlk işgaller başlamış,
- Türk milleti işgallere karşı **bölgesel direniş cemiyetleri** kurmaya başlamıştır.

Bilgi:

Fiilen Sona Erme: Bir devletin topraklarının işgal edilmesiyle, devlet işlevini kaybetmesidir.

Resmen Sona Erme: Bir devletin yıkılması, yerine başka bir devletin kurulmasıdır.

A-Osmanlı Devleti'nin Egemenlik Haklarını Kısıtlayan Maddeler

1- Çanakkale ve İstanbul Boğazları açılacak ve buradaki askeri üsler İtilaf Devletleri tarafından işgal edilecektir.

Yorum: Bu madde ile Anadolu ve Rumeli'nin bağlantısı kesilmiş, Osmanlı Devleti'nin siyasi varlığı ve İstanbul tehdit altına girmiştir.

2- İtilaf Devletleri güvenliklerini tehlikede gördükleri herhangi bir stratejik noktayı işgal edebileceklerdir (7. madde).

Yorum: Ateşkesin en tehlikeli maddesidir. Anadolu'nun işgaline zemin hazırlanmıştır. İtilaf Devletleri bu maddeye dayanarak Anadolu'yu işgal etmişlerdir.

3- Vilayet-i Sitte'de (Doğu Anadolu'daki altı il; Bitlis, Elazığ, Diyarbakır, Erzurum, Van, Sivas) herhangi bir karışıklık çıkarsa İtilaf Devletleri bu bölgeleri işgal edebileceklerdir. **(24.madde)**

Yorum: Doğu Anadolu'da bir Ermeni Devletinin kurulmasına zemin hazırlanmıştır.

4- Hükümet haberleşmeleri dışındaki bütün haberleşme araçları İtilaf Devletleri'nin denetimine girecektir.

Yorum: İtilaf Devletleri'nin bütün haberleşme araçlarına el koymalarının nedeni kendilerine karşı yapılabilecek direnişleri ve tepkileri engellemek istemeleridir.

B-Askerî Maddeler

1- Osmanlı ordusu terhis edilecek, bütün savaş gemilerine, ordunun araç, gereç, silah ve cephanesine el konulacaktır.

Yorum: Osmanlı Devleti'ni savunmasız bırakarak, işgalleri kolaylıkla gerçekleştirmek amaçlanmıştır.

2- Türk subayları ve askeri birlikler İtilaf Devletleri'ne **teslim olacaklardır**. Osmanlı birlikleri işgal ettikleri yerlerden derhal geri çekilecektir.

3- Osmanlı Devleti'nin elindeki bütün savaş esirleri serbest bırakılacak, buna karşılık Türk esirler İtilaf Devletleri'nin denetiminde kalacaklardır.

Yorum: Bu madde devletlerin eşitliği (uluslararası eşitlik) ilkesine aykırıdır.

C-Ekonomik Maddeler

1-İtilaf Devletleri bütün liman ve tersanelerden yararlanabileceklerdir.

2-Toros tünelleri, demir yolları ve deniz işletmeleri İtilaf Devletleri'ne bırakılacaktır.

3-İtilaf Devletleri kömür, akaryakıt ve benzeri maddeleri Anadolu'dan temin edecekler, bu maddelerin hiçbirini ihraç edilmeyecektir.

Yorum:

İtilaf Devletleri bu maddelerle Osmanlı Devleti'nin ekonomik bağımsızlığını elinden almış ve Osmanlı'yı kendilerine bağımlı hale getirmeye çalışmışlardır.

Zeki DOĞAN

Sosyal Bilgiler Öğretmeni

sosyalciniz.wordpress.com

KUVAYI MİLLİYE HAREKETİ – İŞGALLER KARŞISINDA TUTUM

Kuvayı Milliye: İtilaf Devletleri'nin Mondros Ateşkes Antlaşmasının 7. maddesine dayanarak Anadolu'da başlattıkları işgallere karşı, **vatansever Türk halkının vatani korumak amacıyla kurduğu silahlı direniş örgütlerine** Kuvayı Milliye denir.

Kuvayı Milliye'nin Kurulma Nedenleri

- Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkması,
- Mondros Ateşkes Antlaşması'yla **Osmanlı ordusunun terhis edilmesi,**
- Osmanlı yönetiminin **işgallere kayıtsız kalması** ve halkın can ve mal güvenliğini koruyamaması,
- Anadolu'nun** İtilaf Devletleri tarafından **işgal edilmesi**

Kuvayı Milliye'nin Ortaya Çıkışı

- İlk Kuvayı Milliye teşkilatı, İzmir'in işgalinden sonra **Batı Anadolu'da** Yunanlılara karşı kurulmuştur.
- Yunan işgali karşısında teşkilatlanmaya karar veren halk **Balıkesir ve Alayşehir Kongrelerini** düzenlemiştir.
- Bölgedeki bütün direniş güçlerinin ortak bir cephe oluşturmaya ve Batı Anadolu'daki Kuvayı Milliye birliklerinin insan ve malzeme yönünden desteklenmelerine karar verilen bu kongrelerin ardından Batı Cephesi kurulmuştur.
- Ali Fuat (Cebesoy) Paşa, Sivas Kongresi'nde Batı Anadolu'daki Kuvayı Milliye birliklerinin genel komutanlığına tayin edilmiştir.

Kuvayı Milliye'nin Olumlu Yönleri

- ✓ Düzenli ordu kuruluncaya kadar **düşmanı** yıpratarak ilerleyişlerini **yavaşlatmışlardır.**
- ✓ TBMM'ye ve düzenli ordunun kurulmasına **zaman kazandırmışlardır.**
- ✓ Azınlıkların zararlı faaliyetlerine karşı Türk **köy ve kasabalarını korumuşlardır.**
- ✓ TBMM'ye karşı çıkan ayaklanmaların bastırılmasında etkili olmuşlardır.
- ✓ **Ulusal bilincin doğmasına** ve yaygınlaşmasına yardımcı olmuşlardır.
- ✓ **Düzenli ordunun temelini** oluşturmuşlardır.

Kuvayı Milliye'nin Olumsuz Yönleri

- Askeri **disiplinden yoksun** olmaları
 - Bazı Kuvayı Milliye liderlerinin, TBMM'nin otoritesine girmeyi kabul etmeyerek ayaklanmaları (Demirci Mehmet Efe, Çerkez Ethem gibi)
 - Bölgesel hareket etmeleri,** işbirliği ve uyum içinde çalışmamaları
 - İhtiyaçlarını karşılayabilmek için, zaman zaman halktan **zorla para ve yardım toplamaları**
 - Suçlu gördükleri kişileri kendi kurallarına göre cezalandırmaları
 - Düşman işgalini engelleyememeleri
- gibi nedenlerden dolayı **8 Kasım 1920**'de Kuvayı Milliye birlikleri kaldırılarak düzenli ordu kurulmuştur.

Bilgi: Düzenli ordunun kurulmasında Kuvayı Milliye'nin **Gediz Muharebelerinde** Yunanlılara karşı başarısız olması da etkili olmuştur.

➤ Osmanlı Hükümeti **işgallere direnmenin mümkün olmadığını,** İtilaf Devletlerinin isteklerini yerine getirmekle Osmanlı saltanat ve hilafetinin devamının sağlanacağını düşünüyordu. Bu amaçla Anadolu'ya nasihat heyetleri göndererek işgallere karşı çıkılmamasını istemiştir. **(teslimiyetçi, uzlaşmacı, duyarsız, pasif bir politika)**

➤ Türk halkının, devletin kurtuluşu için ortaya attığı kurtuluş çareleri:

- İngiliz himayesini istemek,
- Amerikan mandasını istemek,
- Bölgesel kurtuluş yolları aramak,

➤ **Mustafa Kemal'e** göre bu durum karşısında bir tek karar vardı: Millî hâkimiyete dayanan, kayıtsız şartsız, bağımsız yeni bir Türk devleti kurmak (**kararlı, mücadeleci, vatansever, bağımsızlık yanlısı, duyarlı**)

- Mustafa Kemal, İstanbul'da bulunduğu dönemde memleketi ve milleti içine düştüğü durumdan kurtarmak için; Padişah, devlet adamları ve arkadaşlarıyla görüşmeler yaptı. Türk milleti aleyhine yapılan olumsuz propagandaları önlemek için **yerli ve yabancı gazetelerle röportajlar yaparak milletimizin haklarını dünyaya duyurmaya** çalıştı. Görüşlerini duyurabilmek için yakın arkadaşı Fethi (Okyar) Bey ile birlikte **"Minber"** adında bir gazete çıkardı.
- Mustafa Kemal bu çalışmalarının sonunda İstanbul'da kalmanın devleti ve milleti kurtarmak için yeterli olamayacağını görerek kararını verdi: **Anadolu'ya geçecek ve millî egemenliğe dayanan yeni bir Türk devleti kuracaktı.**

CEMİYETLER

Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra, **Osmanlı ordusunun terhis edilmesi, Anadolu'nun işgale uğraması ve Osmanlı Hükümetinin işgallere duyarsız kalması sonucu Anadolu'da otorite boşluğu oluşması** cemiyetlerin kurulmasına neden olmuştur. Bu cemiyetler kuruluş amaçlarına göre zararlı ve yararlı(millî) cemiyetler olarak ikiye ayrılır.

ZARARLI CEMİYETLER

A- Azınlıklar tarafından kurulan cemiyetler

(Rumların kurduğu cemiyetler)

1. Mavri Mira Cemiyeti:

İstanbul'daki Fener-Rum Patrikhanesi tarafından kurulmuş, büyük Yunanistan'ı kurmayı amaçlamıştır.

2. Pontus Rum Cemiyeti: Trabzon merkez olmak üzere Samsun'dan Batum'a kadar uzanan alanda (Doğu Karadeniz'de) bir Pontus Rum Devleti kurmayı amaçlamıştır.

3. Etnik-i Eteryâ Cemiyeti: Bizans İmparatorluğunu yeniden canlandırmayı amaçlamıştır.

(Ermenilerin kurduğu cemiyetler)

4. Hınçak ve Taşnak Cemiyetleri:

Doğu Anadolu'dan Adana'ya kadar uzanan bölgede bir Ermeni devleti kurmayı amaçlamıştır.

(Yahudilerin kurduğu cemiyetler)

5. Makabi ve Alyans-İsrailit

Cemiyetleri: Yahudiler tarafından Filistin'de bir Yahudi devleti kurmak amacıyla kurulmuştur.

B- Milli Varlığa Düşman Cemiyetler

Türkler tarafından kurulan zararlı cemiyetlerdir. Milli mücadeleye karşı çıktıkları için milli bağımsızlığa ters düşmüşlerdir.

1. Hürriyet ve İtilaf Fırkası: İttihat ve Terakki karşıtıdır. İç isyanlarda kışkırtıcı rol oynamış, mili mücadeleye karşı çıkmıştır.

2. Sulh ve Selamet-i Osmaniye Fırkası: Vatanın kurtuluşunun ancak padişah ve halifenin buyruklarına bağlı kalmakla gerçekleşebileceğini savunmuştur.

3. Teali - İslam Cemiyeti: İstanbul'da kurulmuştur. Temel dayanağı hilafettir. Kurtuluşun İslam'da olduğu savunmuştur.

4. Kürt Teali Cemiyeti: Doğu Anadolu'da bağımsız bir Kürt devleti kurmayı hedeflemiştir.

5. Wilson Prensipleri Cemiyeti: Bazı aydınlar tarafından desteklenen bu cemiyet, Amerikan mandası altına girilmesi gerektiğini savunmuştur.

6. İngiliz Muhipleri Cemiyeti: İngilizlerin himayesine sığınmak gerektiğini savunmuştur.

YARARLI(MİLLÎ) CEMİYETLER

1- Trakya-Paşaeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti:

Kurulan ilk yararlı cemiyettir. Doğu Trakya'nın Yunanlılar tarafından işgal edilmesini önlemek amacıyla kurulmuştur. Osmanlı Devleti'nin dağılması durumunda bağımsız bir devlet kurma kararı da alınmıştır.

2- İzmir Müdafaai Hukuku Osmaniye Cemiyeti: İzmir'de Yunanlıların değil Türklerin çoğunlukta olduğunu dünya kamuoyuna basın ve yayın yoluyla duyurmaya çalıştı. Batı Anadolu'daki Kuvayı Milliye hareketine silah ve cephane yardımı yaptı.

3-Reddi İlhak Cemiyeti: İzmir'in işgal edilmesine karşı çıkarak bölgenin Türklere ait olduğunu ispatlamak için çalışmalar yaptı.

4- Doğu Anadolu (Şark Vilayetleri) Müdafaai Hukuk Cemiyeti: Merkezi İstanbul'dur. Amacı Doğu Anadolu'yu işgallerden koruyarak Ermeni devletinin kurulmasını önlemektir. Erzurum kongresini bu cemiyet düzenlemiştir.

5- Kilikyalılar Cemiyeti: İstanbul'da kurulmuştur. Amaç; Adana ve çevresini Fransız ve Ermeni işgalinden kurtarmaktır.

6- Trabzon Müdafaai Hukuk Cemiyeti: Bu cemiyet, Trabzon ve çevresine yönelik Rum ve Ermeni iddialarına karşı, Türk ve Müslüman halkın haklarını korumak amacıyla faaliyet göstermiştir.

7- Milli Kongre Cemiyeti: İstanbul'da kuruldu. Cemiyetin amacı, Türklere karşı yapılan haksız propagandalara karşı çıkmak, basın ve yayın yolu ile Türk Milletinin haklı sesini dünyaya duyurmaktır.

Bilgi: Kuvayı Milliye tabirini kullanan ilk kuruluş Milli Kongre Cemiyetidir.

8- Anadolu Kadınları Müdafaai Hukuk Cemiyeti: Sivas'ta, Sivas valisinin eşi Melek Hanım tarafından kurulmuş, vatanın bütünlüğünü korumak için mitingler düzenlemiştir.

Zeki DOĞAN – Sosyal Bilgiler Öğretmeni

Zararlı Cemiyetler

- Millî Mücadele hareketine karşı düşmanca tutum sergilemişlerdir.
- Bağımsız devlet kurmayı amaçlamışlardır.
- Faaliyette bulundukları bölgelerde yaşayan Türk halkının can ve mal güvenliğine zarar vermek suretiyle onları göçe zorlamışlardır. Böylece nüfus üstünlüğünü sağlamaya çalışmışlardır.
- İşgalci devletlerden yardım ve destek almışlardır.
- Güvenliği bozarak Mondros'un uygulanması için ortam hazırlamışlardır.

ÖZELLİKLERİ

- ✓ Bölgesel cemiyetlerdir.
- ✓ Öncelikli amaçları ülkeyi korumak değil, kuruldukları bölgeyi korumaktır.
- ✓ Genellikle basın-yayın yolu ile çalışmalarını sürdürmüşlerdir.
- ✓ Kuruluşlarında milliyetçilik düşüncesi etkilidir.
- ✓ Milli direniş bilincini uyandırmışlardır.
- ✓ İstanbul'a bağlı veya karşı değildir.
- ✓ Sivas Kongresi'nde Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti adıyla birleştirilmişlerdir.

Yararlı Cemiyetler

PARİS BARIŞ KONFERANSI & İZMİR'İN İŞGALİ

PARİS BARIŞ KONFERANSI (18 OCAK 1919)

Toplanma amacı; I. Dünya Savaşı sonunda yenilen devletlerin durumlarını belirlemek ve bu devletlerle **yapılacak barış antlaşmalarının esaslarını** tespit etmektir. **Konferansta;**

- Wilson İlkeleri doğrultusunda ABD'nin isteği üzerine **Milletler Cemiyeti**'nin kurulmasına,
- Antep, Urfa ve Maraş'ın Fransa'ya verilmesine,
- Boğazların yönetiminin uluslararası bir komisyona bırakılmasına karar verilmiştir.
- Paris Barış Konferansı Osmanlı topraklarının paylaşılması şekline dönüşmüş, gizli antlaşmalarda İtalya'ya bırakılan **İzmir ve çevresi** İngiltere'nin istekleri doğrultusunda **Yunanistan'a** bırakılmıştır.

Yorum1:

İngiltere, Doğu Akdeniz'de güçlü bir İtalya yerine, kendi güdümünde **zayıf bir Yunanistan'ı** kendi çıkarlarına **daha uygun** bulmuştur.

Yorum2: Batı Anadolu'nun Yunanistan'a verilmesi İtilaf Devletleri arasında **ilk görüş ayrılığına** neden olmuştur. **İzmir'in işgaline** zemin hazırlamıştır.

Yorum3: Wilson ilkelerinin "sömürgecilik yapılmayacak" maddesine karşı **"manda ve himaye"** fikri ilk kez burada ortaya atılmıştır.

Bilgi:

Manda: Az gelişmiş ülkeleri, kendi kendilerini yönetecek bir düzeye gelene kadar Milletler Cemiyeti adına yönetmek için bazı büyük devletlere verilen yetkidir.

İZMİR'İN İŞGALİ (15 MAYIS 1919): Yunanistan'ın İzmir'i işgal etme kararı Paris Barış Konferansı'nda alınmıştı. İşgal kararının alınmasında ve işgalin gerçekleştirilmesinde, Yunanistan'ın en büyük destekçisi İngiltere oldu.

Daha önce gizli antlaşmalarla İtalya'ya bırakılan **İzmir ve çevresi** Paris Konferansı'nda İngiltere'nin baskısı ve sahte belgelerle ortaya attığı;

- Bölgede Rum nüfus çoğunlukta.
- Türkler bölgedeki Hristiyan halkı katletmek üzeredir.
- Bölge, kültür ve coğrafi açıdan Yunanistan'ın doğal bir uzantısıdır

gibi asılsız iddialarla İtalya'nın elinden alınarak **Yunanistan'a bırakılmıştır.**

Yorum: İngiltere, Doğu Akdeniz'e güçlü bir İtalya'nın yerleşmesini, kendi çıkarlarına aykırı gördüğünden zayıf ve kullanabileceği Yunanistan'ın bölgeyi işgal etmesini sağlamıştır.

- Yunanlılar **Megalo İdea**'yı gerçekleştirmek için 15 Mayıs 1919'da İzmir'e asker çıkardılar. İşgale ilk tepkiyi Hukuk-u Beşer (İnsan Hakları) gazetesi yazarı **Hasan Tahsin** vermiş ancak Yunanlılarca şehit edilmiştir.

Megalo İdea (Büyük Fikir): Yunanistan'ın, İstanbul'u Türklerden alıp Bizans imparatorluğunu yeniden kurma ideolojisidir.

İzmir'in işgali;

- ✓ Türk halkının **işgallerin geçici olmadığını** anlamasını sağlamıştır.
- ✓ Osmanlı yönetimi **işgale kayıtsız kaldığı** için, halk kendi haklarını savunmak için harekete geçmiştir.
- ✓ **Milli bilincin uyanmasını ve Kuvayı Milliye ruhunun doğmasını** sağlamıştır.
- ✓ Silahlı direnişin başlamasına neden olduğu için, milli mücadele açısından olumlu bir sonuç doğurmuştur.

Amiral Bristol Raporu:

İzmir'in işgali sonrasında artan tepkiler üzerine Milletler Cemiyeti bölgeye incelemeler yapmak için **Amiral Bristol** başkanlığında bir komisyon gönderdi.

Amiral Bristol, yaptığı incelemelerden sonra hazırladığı raporda;

- İddia edildiği gibi bölgede **Rum nüfusun çoğunlukta olmadığını** ve buradaki Hristiyan halkı katledilmediğini,
- Bölgedeki katliamlardan Yunanistan'ın sorumlu olduğunu ortaya koymuştur.

Yorum:

Amiral Bristol Raporu, İzmir'in işgalinin haksızlığını ve Türk milli mücadelesinin haklılığını ortaya koyan ilk uluslararası belgedir.

SAMSUN'A ÇIKIŞ- HAVZA GENELGESİ

ADIM ADIM BAĞIMSIZLIK SAMSUN'A ÇIKIŞ

Karadeniz bölgesinde Rum çetelerinin taşkınlıklarından dolayı asayiş bozulmuştu. İtilaf Devletleri Osmanlı Hükümetine baskı yaparak bu bölgedeki karışıklığın giderilmesini istediler. Osmanlı Hükümeti, **İtilaf Devletlerinin Mondros Ateşkes Antlaşmasını bahane ederek bölgeyi işgal etmesini önlemek amacıyla** Mustafa Kemal'i asayiş ve güvenliği sağlaması için **9. Ordu Müfettişi** olarak görevlendirdi.

"9. Ordu Müfettişi" sıfatıyla Anadolu'ya gönderilen Mustafa Kemal'in görevi;

- Karadeniz bölgesinde Türk halkının Rum çetelerine karşı başlattığı direniş hareketlerini önlemek,
- **Halkın elindeki silah ve cephaneleri toplamak,**
- İşgallere karşı kurulan Milli Cemiyetlerin faaliyetlerini durdurmak,
- **Mondros'a uymayarak dağıtılmamış olan, Erzurum'daki 15. Kolordu'yu dağıtıp, silahlarını İtilaf Devletleri'ne teslim etmekti.**

- Mustafa Kemal, bunun için geniş yetkilerle donatılmış, doğudaki tüm illerde askeri ve sivil makamlara emir verme yetkisi almıştır.
- 16 Mayıs 1919'da İstanbul'dan yola çıkan Mustafa Kemal, **19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkmıştır.**
- **Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkmasıyla milli mücadele fiilen başlamıştır.**

Yorum:

Samsun'a çıkışından itibaren, **Mondros'a uyulmamasını** isteyen Mustafa Kemal'in asıl amacı;

- **Milli bilinci uyandırmak ve yaygınlaştırmak**
- **Milli birliği gerçekleştirerek, bağımsızlık savaşını başlatmak,**
- Milli egemenliğe dayanan, kayıtsız, şartsız, bağımsız yeni bir Türk Devleti kurmaktır

Mustafa Kemal, Samsun ve çevresindeki incelemelerden sonra İstanbul Hükümeti'ne bir rapor (**Samsun Raporu**) göndermiştir. Bu raporda;

- ✓ **Rumların siyasi emellerinden vazgeçmeleri halinde,** asayişin kendiliğinden düzeleceğini,
- ✓ Türklüğün **yabancı mandasına tahammülü olmadığını,**
- ✓ **Yunanlıların İzmir'de hakları olmadığını ve işgalin haksız olduğunu,** ifade etmiştir.

Yorum: Bu raporla Mustafa Kemal, **ilk kez resmi görevine ters düşmüştür.**

Zeki DOĞAN
Sosyal Bilgiler Öğretmeni
sosyalciniz.wordpress.com

Bilgi: Havza Genelgesi, Milli Mücadele döneminde yayınlanan **ilk ulusal genelgedir.**

Yorum: Mustafa Kemal Paşa'nın **milletin çıkarlarını işgalci güçlere ve İstanbul Hükümeti'ne karşı çekinmeden savunmaya çalıştığını** gösterir.

HAVZA GENELGESİ (28 MAYIS 1919)

Samsun'dan sonra Havza'ya geçen Mustafa Kemal, burada bir genelge yayımlayarak ülkenin her yanındaki askeri ve sivil makamlara gönderdi. Bu genelgede halktan,

- ✓ İşgallere karşı **protesto mitingleri** ve **gösteriler yapılması,**
- ✓ İstanbul Hükümeti'ne işgalleri kınayan **protesto telgrafları çekilmesi,**
- ✓ Azınlıklara karşı **taşkınlıklar yapılmaması,**
- ✓ Komutanların hiçbir şekilde **silahlarını teslim etmemesi** ve yurdun her tarafında **direniş cemiyetleri kurulması** istenmiştir.

Yorum: Genelgenin amacı;

- **Türk halkını işgallere karşı uyarmak ve kitlesel olarak harekete geçirmek,**
- **Milli bilincin uyandırılmasını ve canlandırılmasını** sağlamaktır.

- Mustafa Kemal Paşa'nın genelgedeki bu isteklerine, Türk halkı, Anadolu'nun her tarafında **mitingler düzenleyerek** cevap vermiştir.
- Havza genelgesinden sonra birçok yerde ve İstanbul'da mitingler düzenlenmesi üzerine İtilaf Devletleri, **birçok Türk aydınını tutuklayarak sürgüne göndermiştir.**
- **İstanbul Hükümeti ise Mustafa Kemal Paşa'yı geri çağırmış,** fakat Mustafa Kemal geri dönmediği gibi İstanbul'a çektiği telgrafta; *"Anadolu'da oluşmaya başlayan ulusal hareketi hiçbir gücün durduramayacağını"* bildirmiştir.

AMASYA GENELGESİ (20-22 HAZİRAN 1919)

➤ Havza'da çalışmalarını tamamlayan Mustafa Kemal Paşa, Amasya'ya geçti. Burada, daha önce hazırladığı genelgeyi **Rauf (Orbay) Bey, Refet (Bele) Bey, Ali Fuat (Cebesoy) Paşa, Kazım Karabekir Paşa (Erzurum) ve Cemal Paşa (Konya)** tarafından onaylattıktan sonra Anadolu'daki tüm askeri ve sivil makamlara gizli olarak bildirmiştir.

Yorum: Genelgenin diğer komutanlara da onaylatılmasının amacı; **milli mücadeleyi kişisel ve bölgesel olmaktan çıkarma** ve **halk üzerindeki etkisini artırmaktır.**

1- Vatanın bütünlüğü ve milletin bağımsızlığı tehlikededir.
2- İstanbul Hükümeti ve Padişah, üzerlerine düşen görev ve sorumluluğun gereklerini yerine getirememektedir. Bu durum, milletimizi yok olmuş gibi göstermektedir. **(Gerekçe)**

Yorum: 1.ve 2.madde **Kurtuluş Savaşı'nın gerekçesi**dir. **İstanbul Hükümeti'ne ilk defa açıkça karşı çıkılmıştır.**

3- Milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır.
Yorum: Kurtuluş Savaşı'nın amacı ve yöntemi yani **nasıl** yapılacağı belirtilmiştir.
İlk defa ulusal egemenlikten bahsedilmiştir.

4- Milletin sesini dünyaya duyurmak için her türlü etki ve denetimden uzak milli bir kurulun oluşturulması gerekmektedir.
Yorum: Temsil Heyeti'nin oluşturulması fikri ilk defa ortaya atılmıştır.

5- Anadolu'nun en güvenilir yeri olan Sivas'ta, bir kongre toplanacaktır. Bu kongreye her ilden, milletin güvenini kazanmış üç delege katılacak, bu delegeler Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri ve belediyeler tarafından seçilecektir.

Yorum: Milletin güvenini kazanmış ve **milli mücadele taraftarı** kişilerin seçilmesi ve **vatanın geleceği ile ilgili kararların halkın istekleri doğrultusunda alınmasını sağlamak amaçlanmıştır.**

Zeki DOĞAN
Sosyal Bilgiler Öğretmeni

6- 10 Temmuz'da Doğu illeri adına Erzurum'da bir kongre toplanacaktır.

7- Ordular kesinlikle dağıtılmayacak, askeri ve sivil yöneticiler, görevlerini terk ve teslim etmeyeceklerdir.

Yorum: İlk defa **Mondros Mütarekesi'ne, İtilaf Devletleri'ne ve İstanbul yönetimine açıkça karşı çıkmıştır.** **Gerektiğinde silahlı ve topyekûn bir mücadelenin yapılabileceğinin işaretleri verilmiştir.**

➤ Amasya Genelgesinin yayımlanması üzerine İtilaf Devletleri İstanbul Hükümeti'ne baskı yapmış, Mustafa Kemal 9. Ordu Müfettişliği görevinden alınmıştır.
➤ Buna karşılık Mustafa Kemal, **7-8 Temmuz 1919** gecesi **9. Ordu Müfettişliğinden istifa etmiş** ancak İstanbul'a dönmeyeceğini ve Anadolu'da mücadeleyi sürdüreceğini bildirmiştir)

Yorum: Bu durum Mustafa Kemal'in **kararlılığını mücadeleciliğini ve vatanseverliğini** gösterir.

Bilgi:

➤ Mustafa Kemal, TBMM'nin kendisine **"Başkomutanlık"** yetkilerini vermesine kadar sivil olarak mücadelesine devam etmiştir.
➤ **Amasya Genelgesi Mustafa Kemal'in resmi görevle yaptığı son çalışmadır.**

✓ Mustafa Kemal Paşa, her ilin vali ve komutanlarına yazdığı bir mektupla; **"Artık İstanbul, Anadolu'ya hâkim değil, tabi olmak zorundadır."** demiştir.

ERZURUM KONGRESİ (23 TEMMUZ – 7 AĞUSTOS 1919)

- Kongreyi toplayan; **Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk ve Trabzon Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleridir.**
- Toplanma amacı; **Doğu Anadolu'yu ve Doğu Karadeniz'i Ermeni ve Rum saldırılarına karşı savunmaktır.**

1- Ulusal(millî) sınırlar içinde vatan bir bütündür, bölünemez. **(Ülke bütünlüğü)**

Yorum: İlk defa **millî sınırlardan** bahsedilmiştir. Bu karar Misak-ı Milli kararlarında da aynen kabul edilmiştir.

2- Her türlü yabancı işgal ve müdahalesine karşı, Osmanlı Devleti'nin dağılması halinde millet birleşerek kendini savunacaktır. **(Ulusal/millî bağımsızlık)**

Yorum: Ulusal (millî) bağımsızlıktan taviz verilmeyeceği belirtilmiştir.

3- İstanbul Hükümeti yurdun bütünlüğünü ve milletin bağımsızlığını sağlayamazsa geçici bir hükümet kurulacaktır. Bu hükümeti millî bir meclis seçecek, eğer meclis toplanmamışsa, hükümet kurma işini Temsil Heyeti yapacaktır.

Yorum: İlk kez İstanbul Hükümeti'ne **alternatif bir hükümet kurmaktan** bahsedilmiştir.
Millet iradesine önem verildiğini gösterir.
Temsil Heyeti kurulmuştur.

Zeki DOĞAN
Sosyal Bilgiler Öğretmeni
sosyalciniz.wordpress.com

- Mustafa Kemal'in Erzurum'da bir kongre toplamasında;
- ✓ **Erzurum'un işgal altında olmaması,**
- ✓ **İtilaf Devletleri'nin birliklerine uzakta ve güvenli bir yerde olması,**
- ✓ **Kazım Karabekir Komutasında dağıtılmamış bir ordunun bulunması** gibi faktörler etkili olmuştur.

4- Kuvayı Milliye'yi etkili, millî irade'yi hâkim kılmak esastır. **(Ulusal/millî egemenlik-Millî irade)**

Yorum: Ulusal egemenliğe dayalı bir düzenin kurulacağını, **ulusal egemenliğin koşulsuz olarak gerçekleştirileceğinin** mesajı verilmiştir.

5- Manda ve himaye kabul edilemez. **(Tam bağımsızlık/Millî bağımsızlık)**

Yorum: **Tam bağımsızlık** hedeflenmiştir.
Manda ve himaye fikri ilk defa reddedilmiştir.

6- Hristiyan unsurlara, siyasi egemenliğimizi ve sosyal dengemizi bozacak ayrıcalıklar verilemez.

Yorum: Her yönüyle tam bir bağımsızlığın hedeflendiği ve **içişlerimize hiçbir devletin karışamayacağı** ifade edilmiştir.

Bilgi: General Harbord Raporu:

- ABD Başkanı Wilson, Ermeni sorunu ve manda konusunu araştırması için General Harbord'u görevlendirmiş, General yaptığı araştırma sonucunda bir rapor hazırlamıştır.
- Bu rapor **Doğu Anadolu'da Ermenilerin çoğunlukta olmadığını, Türklerin Ermenileri katletmediğini ve Anadolu'nun Amerika'nın ihtiyaçlarını karşılayacak zenginlikte olmadığını** belgeleyen bir rapordur.

- Mustafa Kemal, Erzurum Kongresi'ne başkan seçilmiştir.
- Mustafa Kemal'in **sivil olarak ilk görevi** Erzurum Kongresi Başkanlığı'dır.

7- Mebusan Meclisi'nin derhal toplanmasına ve hükümet işlerinin meclis denetiminde yürütülmesine çalışılacaktır.

Yorum: **Ulus egemenliğine** önem verildiğini, İstanbul Hükümetinin meclis aracılığıyla denetim altına alınmak istendiğini gösterir.

ÖNEMİ:

- Toplanış şekli, amacı ve yapısı bakımından **bölgesel**, aldığı kararlar yönünden **ulusal** bir kongredir.
- İç ve dış politikayı ilgilendiren kararlar alması meclis gibi hareket ettiğini gösterir.
- İlk kez **millî sınırlardan** ve bir **hükümet kurmaktan** bahsedilmiştir.
- Kongre kararlarının bir kısmı bölgesel, manda ve azınlıklar ile ilgili maddeleri dış politika, diğerleri ulusal nitelikli kararlardır.
- 9 kişilik **Temsil Heyeti** kurulmuş, başkanlığına **Mustafa Kemal** getirilmiştir.

SİVAS KONGRESİ (4 – 11 EYLÜL 1919)

- Bu kongrenin en önemli özelliği; **her yönüyle ulusal** bir özelliğe sahip olmasıdır.
- **Amacı**; milli güçleri birleştirmek ve milli mücadeleyi yönetebilecek bir teşkilat kurmaktır.

- Damat Ferit Hükümeti ve İngilizler, **Sivas Kongresi'nin dağıtılması, Mustafa Kemal ve arkadaşlarının tutuklanması** için Elazığ Valisi Ali Galip'i görevlendirmiş, ancak kongrenin toplanması engellememiştir.

- Sivas Kongresi, 4 Eylül 1919'da toplanmış, kongrede oyların çoğunu alan Mustafa Kemal, önce kongre başkanlığına, kongre sonunda da **Temsil Kurulu Başkanlığı**'na seçilmiştir.

1- Erzurum Kongresi'nde alınan kararlar, burada yeniden görüşülerek, ulusal kararlar olarak aynen kabul edilmiştir.
2- Bütün **yararlı** (milli) **cemiyetler**; Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti olarak **birleştirilmiştir**.

Yorum: Kurtuluş Savaşı'nı **tek elden yönetmek** ve cepheler arasında birlik sağlamak amaçlanmıştır.

3- Manda ve himaye fikri **kesin olarak** reddedilmiştir.

- Yorum:** Kongrede Amerikan mandası gündeme gelmiş ancak **ulusal bağımsızlığa ters olduğu için** reddedilmiştir.
- Bu karar Türk Milleti'nin kayıtsız şartsız **tam bağımsızlığı hedeflediğini** göstermektedir.

4- Erzurum Kongresinde oluşturulan 9 kişilik Temsil Heyeti, "Yurdun bütünü temsil eder" şeklinde düzenlenerek ulusal hale getirilmiş, üye sayısı 16'ya yükseltilecek başkanlığına Mustafa Kemal getirilmiştir.

Bilgi: Temsil Kurulu, **ilk defa yürütme yetkisini** (hükümet görevi) kullanarak Ali Fuat Paşa'yı Batı Cephesi Komutanlığı'na atadı.

Bilgi: Sivas Kongresi'nden sonra yayın yoluyla propaganda yapmak, halkı milli mücadele etrafında toplamak ve milli mücadelenin haklılığını duyurmak için, **İrade-i Milliye** adlı bir gazete çıkarılmaya başlandı.
(Bu gazete, ulusal mücadelenin ilk yarı resmi yayın organı oldu.).

KONGRE SONRASINDA;

İstanbul ile tüm haberleşmelerin kesilmesi, İstanbul'un Anadolu'ya atadığı komutan ve valilerin kabul edilmeyerek geri gönderilmeleri istenmiştir.

Yorum: Temsil Kurulu, bu çalışmalarıyla İstanbul Hükümeti'ne bağlı olmadığını göstermeyi amaçlamıştır.

- Bu gelişme üzerine Damat Ferit Hükümeti görevden alınmış, yerine milli mücadele taraftarı Ali Rıza Paşa Hükümeti kurulmuştur.
- Damat Ferit Hükümeti'nin düşürülmesi, **Temsil Kurulu'nun ilk siyasi başarısıdır**.

Bilgi: Temsil Kurulu, TBMM açılıncaya kadar görevini sürdürmüş, TBMM'nin açılmasıyla da görevi sona ermiştir.

Zeki DOĞAN
Sosyal Bilgiler Öğretmeni
sosyalciniz.wordpress.com

- Sivas Kongresi sonrasında İstanbul'da Damat Ferit Hükümeti düşmüş, yerine **milli mücadele taraftarı Ali Rıza Paşa Hükümeti** kurulmuştur. Bu durum İstanbul Hükümeti ile Temsil Kurulu arasındaki ilişkilerin yumuşamasını sağlamıştır.

AMASYA (PROTOKOLÜ) GÖRÜŞMELERİ (20-22 EKİM 1919)

- Sivas Kongresi sonrasında İstanbul'da Damat Ferit Hükümeti düşmüş, yerine **milli mücadele taraftarı Ali Rıza Paşa Hükümeti** kurulmuştu. Bu durum İstanbul Hükümeti ile Temsil Kurulu arasındaki ilişkilerin yumuşamasını sağladı.

- Taraflar arasındaki ilişkilerin yumuşaması üzerine Ali Rıza Paşa, **Bahriye Nazırı (Denizcilik Bakanı) Salih Paşa'yı** Temsil Heyeti ile görüşmeler yapmak üzere Amasya'ya gönderdi.

Zeki DOĞAN – Sosyal Bilgiler Öğretmeni

- Amasya Görüşmeleri, Temsil Kurulu adına **Mustafa Kemal Paşa** ile İstanbul Hükümeti adına **Bahriye Nazırı (Bakanı) Salih Paşa** arasında gerçekleşmiş ve Amasya Protokolü imzalanmıştır.

1- İşgallere karşı hep birlikte karşı konulacak, Türklerin çoğunlukta olduğu yerlerin işgaline izin verilmeyecek.

2- İstanbul Hükümeti, Temsil Heyetini, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ni ve Sivas Kongresi kararlarını tanıyacak.

Yorum: İstanbul Hükümeti Temsil Kurulunun varlığını resmen kabul etmiştir.

3- İstanbul Hükümeti, Temsil Kurulu'nun onayını olmadan İtilaf Devletleri ile görüşmeyecek.

4- Mebusan Meclisi, İstanbul dışında uygun bir şehirde toplanacak.

Yorum: Mustafa Kemal'in Meclisin İstanbul dışında toplanmasını istemesinin nedeni; **İstanbul'un İtilaf Devletleri'nce fiilen işgal edilip baskı altında tutulması** ve İstanbul'da saltanat taraftarlarının çoğunlukta olması gibi nedenlerden dolayı **İstanbul'da sağlıklı karar alınamayacağını** düşüncesidir.

5- Mebusan Meclisi'nin toplanması için seçimlere gidilecek, seçimler tam bir serbestlik içinde yapılacak.

- Salih Paşa, **bu kararları İstanbul Hükümeti'ne kabul ettireceğini, ettiremezse istifa edeceğini** söylemiş ancak kararları kabul ettiremediği gibi istifa da etmemiştir.
- **Yürürlüğe giren tek karar,** seçimlere gidilip Mebusan Meclisi'nin açılması oldu.

Yorum: Misakı Milli kararlarının alınmasından sonra İstanbul'un işgal edilerek meclisin kapatılması Mustafa Kemal'in **haklılığını ve ileri görüşlülüğünü** gösterir.

Yorum: İstanbul Hükümeti'nin bu kararları kabul etmemesinin nedeni; **merkezi otoritesini korumak istemesi** ve Anadolu hareketinin daha da güçleneceğinden endişe duymasıdır.

Amasya Görüşmeleri ile;

- **İlk kez** İtilaf Devletleri, İstanbul Hükümeti ve Temsil Kurulu farklı amaçlar için de olsa, **ortak bir karara varmış oldular.** Bu kararda;
 - **Temsil Kurulu;** milli mücadele hareketini resmileştirmeyi, bunu başaramazsa da İstanbul'da sağlıklı kararlar alınamayacağını ispatlamayı,
 - **İstanbul Hükümeti;** kendi amaçları doğrultusunda kararlar çıkartarak, Temsil Kurulu'nu etkisiz kılmayı,
 - **İtilaf Devletleri;** toplanacak olan Mebusan Meclisi'ne, işgalleri onaylatarak resmileştirmeyi amaçlıyordu.

TEMSİL KURULU'NUN ANKARA'YA GELİŞİ (27 ARALIK 1919)

İstanbul Hükümeti ile Temsil Kurulu arasında Amasya Görüşmelerinde alınan kararlar doğrultusunda İstanbul'da Mebusan Meclisinin açılacağını kesinleşmesi üzerine Anadolu'da seçimler yapılmıştır.

- **Mustafa Kemal** bu seçimlerde **Erzurum Milletvekili** olarak seçilmiş ve İstanbul'da toplanacak olan **Mebusan Meclisi'nin çalışmalarını yakından takip etmek** amacıyla Temsil Kurulu ile birlikte Sivas'tan Ankara'ya gelmiştir. (27 Aralık 1919)
- **Ankara** bu tarihten itibaren **milli mücadelenin yönetim** (idare) **merkezi** olmuştur.

Ankara'nın Milli Mücadele'nin merkezi olarak seçilme nedenleri

- ✓ İşgal edilmemiş ve savunmaya elverişli olması,
- ✓ Anadolu'nun her yanı ile **ulaşım ve haberleşme ağının iyi olması,**
- ✓ Yunanlılarla mücadele edilen **Batı Cephesi'ne yakın olması**
- ✓ **İstanbul'a yakın olması** ve Meclisi'nin çalışmalarını yakından izleme imkânının bulunması vb.

MİSAKİ MİLLİ KARARLARI (28 OCAK 1920)

28 Ocak 1920'de Son **Osmanlı Mebuslar Meclisinde Felah-ı Vatan Grubu**'nun çabaları ile kabul edilen kararlara **Misakı Milli** denir.

1- Sınırlar: Mondros Ateşkesi imzalandığı sırada Türk askerinin koruduğu, Müslüman Türk nüfusun çoğunluğu oluşturduğu vatan toprakları bir bütündür parçalanamaz. **(Ülke bütünlüğü)**

Yorum: Bu karar daha önce Erzurum Kongresi'nde benimsenmiştir. **Milli sınırlara son ve kesin şekli verilmiştir.**

2- Boğazlar: İstanbul ve Marmara'nın güvenliği sağlandığı takdirde, Boğazlar uluslararası ticarete acılabilir.

Yorum: **Siyasi ve askeri bağımsızlık** vurgulanmıştır.

*Zeki DOĞAN – Sosyal Bilgiler Öğretmeni
sosyalciniz.wordpress.com*

3- Azınlık Hakları: Azınlıklara, komşu ülkelerdeki Müslümanlara tanınan haklar kadar hak tanınacaktır. **(Uluslararası eşitlik)**

Yorum: Avrupalıların içişlerimize karışmasını engellemek ve **bağımsız bir devlet** olduğumuzu göstermek amaçlanmıştır. **Devletlerin eşitliği** ilkesine uygundur.

Halk oylaması yapılacak olan yerler

4- Kapitülasyonlar: Siyasi, ekonomik ve mali gelişmemizi engelleyen ve hukuk alanında hâkimiyetimizi sınırlayan imtiyazlar kabul edilemez. **(Tam bağımsızlık)**

Yorum: Bu karar ile **kapitülasyonların kaldırılması** amaçlanmıştır. **(Kapitülasyonlara ilk defa karşı çıkılmıştır).** **Bağımsızlık ve egemenlik haklarımızdan taviz verilemeyeceği** vurgulanmıştır.

5- Arapların Durumu: Arapların oturduğu yerlerin geleceği, o yerlerin halkının kararına **(halk oylaması *)** göre belirlenmelidir.

Wilson İlkelerinde alınan kararlara uygun davranılmıştır.

6- Batı Trakya: Bölgenin geleceğini belirlemek üzere **halkoyuna *** başvurulmalıdır.

Yorum: Bu bölgelerde, **halkın çoğunluğu Türk ve Müslüman olduğundan**, serbest oylamanın çıkarlarımıza uygun olacağı düşünülmüştür.

7- Elviye-i Selase (Üç il): Kendi istekleriyle Türkiye'ye katılmış olan **Kars, Ardahan ve Batum** (Artvin)'da gerekirse **halkoyuna*** başvurulmalıdır.

*** Halkın vereceği karara** (milli iradeye) **saygı duyulduğunun göstergesidir.**

ETKİLERİ

- Misakı Milli kararlarının ilan edilmesi İtilaf Devletlerini rahatsız etmiş, hükümete ve meclise baskı yaparak alınan bu kararların değiştirilmesini istemişlerdir. İstekleri kabul edilmeyen İtilaf Devletleri, **16 Mart 1920'de İstanbul'u resmen işgal ederek**, Mebusan Meclisi'ni basıp dağıtmışlar, milletvekili ve aydınları tutuklayarak sürgüne göndermişlerdir.

Yorum: Mebusan Meclisi'nin dağıtılması İtilaf Devletlerinin, **Türk halkının iradesini yok saydıklarını** gösterir.

Yorum: Bu gelişmeler, saltanat ve hilafet yanlılarını da ulusal mücadelelerin yanına yöneltmiş ve **Ankara'da TBMM'nin açılmasına** zemin hazırlamıştır.

TBMM'NİN AÇILMASI (23 NİSAN 1920)

➤ 16 Mart 1920'de **İstanbul'un İtilaf Devletleri tarafından resmen işgal edilmesi ve Mebusan Meclisi'nin dağıtılması, I. TBMM'nin açılmasına zemin hazırlamıştır.**

➤ Mustafa Kemal 19 Mart 1920'de bir genelge yayınlarak İstanbul'un işgalini protesto etmiş; **Ankara'da yeni bir meclisin açılacağını**, Anadolu'ya kaçabilen milletvekillerinin Ankara'da açılacak olan Millet Meclisi'ne katılabileceğini bildirmiştir.

Yorum: Bu genelgede İstanbul'daki milletvekillerine sahip çıkılması, **milli iradeye önem verildiğini** ve milli iradeye sahip çıktığını gösterir.

- İlk TBMM, Anadolu'dan seçilen ve İstanbul'dan Ankara'ya kaçabilen milletvekillerinin katılımıyla 23 Nisan 1920'de açıldı. Mustafa Kemal Paşa, ilk Meclise **Ankara Milletvekili** olarak katıldı ve 24 Nisan 1920'de Meclis Başkanlığı'na seçildi.

1- Ulusal iradeyi, vatanın geleceğine hâkim kılmak esastır. **TBMM'nin üstünde hiçbir güç ve makam yoktur.**

Yorum: Osmanlı Hükümeti yok sayılmıştır. Gelecekte Cumhuriyet yönetimine geçileceğinin göstergesidir. **Milli egemenlik (ulusal egemenlik)** vurgusu yapılmıştır.

İlk TBMM'nin;

- Yasama ve yürütme yetkilerini kendinde toplaması, İstanbul Hükümeti'nin yaptığı ve yapacağı her türlü işlemi yok sayması, Hiyaneti Vataniye Kanunu'nu çıkarması, İstiklal Mahkemelerini kurması, Ayaklanmaları bastırması, otoritesini arttırdığını gösterir.

2- Yasama (kanun yapma) ve Yürütme (hükümet) yetkileri TBMM'ye aittir **(Güçler birliği ilkesi).**

Yorum: Amaç; Milli Mücadele'de **çabuk karar alıp uygulayabilmektir.** Yasama ve yürütme yetkilerinin TBMM'de toplanması, cumhuriyet yönetimine geçileceğinin göstergesidir.

Bütün yetkilerin TBMM'nin elinde toplanması demokratik olmamasına rağmen, **olağanüstü şartlar** nedeniyle buna gerek duyulmuştur. Meclis, İstiklal Mahkemeleri'ni kurarak **yargı** gücünü de kullanmıştır.

3- Hükümet kurmak zorunludur.

Yorum: **Kurucu meclis** özelliği gösterir. Yeni Türk Devleti'ne işlerlik kazandırmak amaçlanmıştır.

5- Hükümet işleri, Meclis içerisinde seçilecek bir heyet tarafından yürütülecektir. Meclis Başkanı bu heyetin de başkanıdır.

Yorum: **Meclis Hükümeti Sistemi** uygulanmıştır. Meclis Hükümeti Sistemi; bakanların meclis içinden tek tek seçildiği sistemdir.

4- Geçici kaydıyla bir hükümet başkanı tanımak veya padişah vekili atamak doğru değildir.

Yorum: Meclisin, kararlarında bağımsız olması gerektiği ve **sürekli olacağı** vurgulanmıştır.

6- Padişah ve halifenin geleceği, işgalcilerin baskısı bittikten sonra Meclis tarafından belirlenecektir.

Yorum: Ulusal egemenlik anlayışına ters olmasına rağmen böyle bir karar alınmasının nedeni, **ortamın böyle bir değişikliğe hazır olmaması** ve halkın tepki gösterebileceği düşüncesidir.

ÖZELLİKLERİ

Milli egemenlik ilkesi ilk kez gerçekleşmiştir. Yeni bir devletin kurulmasını sağladığından **Kurucu Meclis** sıfatını almıştır. Ancak milli birlik ve beraberliği zedelememek için "olağanüstü yetkilere sahip meclis" tanımlaması yapılmıştır. Ulusal iradeyi vatanın geleceğine egemen kılmak istemesi, Misakı Milli'yi ve İstiklal Marşı'nı kabul etmesi **ulusal bir meclis** olduğunu gösterir. Üyeleri seçimle belirlendiği için ve toplumun her kesiminden temsilcilere yer verdiği için **demokratik bir meclis**dir. Güçler birliği ilkesini benimsediği için **olağanüstü yetkilere sahip** bir meclisdir. Partileşme yoktur, gruplaşma vardır; Müdafaa-i Hukuk Grubu gibi. **Meclis Hükümeti Sistemi**'ni benimsemiştir; Meclis Başkanı Hükümetin de başkanıdır.

Zeki DOĞAN – Sosyal Bilgiler Öğretmeni – sosyalciniz.wordpress.com

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNE KARŞI ÇIKARILAN AYAKLANMALAR

Ayaklanmaların çıkmasında;

- İstanbul Hükümetinin **Mustafa Kemal ve silah arkadaşlarını idama mahkûm ettirmesi**
- İstanbul Hükümetinin **saltanat ve hilafetin otoritesini devam ettirme düşüncesi**
- Milli bilinci yok ederek TBMM'yi halktan uzaklaştırmak** istemeleri
- Şeyhülislamın, **milli mücadelenin lider kadrosu aleyhinde fetva yayımlaması,**
- Azinlıkların** (Rum, Ermeni) **yeni devletler kurma çalışmaları**
- İngilizlerin Boğazları daha uzun süre elde tutma planı
- Bazı **Kuvayı Milliye birliklerinin disiplinsiz hareketleri** etkili olmuştur.

ALINAN ÖNLEMLER

- ✓ **Hıyanet-i Vataniye Kanunu** çıkarıldı.
- ✓ **İstiklal Mahkemeleri** kuruldu.
- ✓ İstanbul Hükümeti'nin fetvasına karşılık olarak **Ankara Müftüsü Rıfat Börekçi** imzasıyla karşı fetva hazırlandı.
- ✓ Ankara'da kurulan **Anadolu Ajansı** ve **Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi** ile aleyhte propagandalara karşılık verildi.
- ✓ Kuvayı Milliye birlikleri kaldırılmış ve yerlerine **Düzenli Ordu** kurulmuştur.
- ✓ **İstiklal Mahkemesi üyelerinin Meclis içerisinde seçilmesi TBMM'nin yargı yetkisini de kullandığını gösterir.**

SONUÇLARI

- TBMM, elindeki insan ve malzeme gücünü ayaklanmaları bastırmak için kullandığından, **milli kaynak zayıflamasına ve kardeş kanının dökülmesine** neden oldu.
- Düzenli ordunun kurulması ve Kurtuluş Savaşı'nın başarıya ulaşması gecikti.**
- İtilaf Devletleri ve Yunanlılar**, TBMM'nin ayaklanmalarla uğraşmasından yararlanarak **işgallerini genişlettiler.**
- Ayaklanmaları bastırmasındaki başarılarından dolayı, TBMM'nin halk üzerindeki gücü arttı.**(olumlu)

DOĞRUDAN İSTANBUL HÜKÜMETİ TARAFINDAN ÇIKARILANLAR

- **İngilizlerin, Boğazları kontrol altında tutmak amacıyla** İstanbul Hükümeti'ne çıkarttıkları isyanlardır.

1- Ahmet Anzavur: Balıkesir ve çevresindeki Kuvayı Milliye birliklerini dağıtmak amacıyla İngiliz desteğiyle çıkarılmıştır.

2- Kuvayı İnzibatiye (Halifelik Ordusu) Ayaklanması: Damat Ferit tarafından milli güçleri dağıtmak amacıyla İzmit ve çevresinde çıkartılan isyandır.

İSTANBUL HÜKÜMETİ VE İTİLADEVLETLERİ TARAFINDAN ÇIKARILANLAR

- **Halkın dini duygularını istismar ederek Milli Mücadele'yi engellemek için** çıkarılan ayaklanmalardır.

- Bolu, Düzce, Hendek, Adapazarı (Boğazlar için),
- Bozkır, Delibaş Mehmet (Konya en geniş kapsamlı dini ayaklanma),
- Koçgiri (Sivas ve Erzincan),
- Çapanoğulları (Yozgat),
- Çopur Musa (Afyon)
- Milli Aşireti (Urfa), Cemil Çeto (Batman)

AZINLIKLAR TARAFINDAN ÇIKARILANLAR

Osmanlı Devleti'nin iyice zayıflamasına paralel olarak;

- Doğu Anadolu'da **Ermeniler**,
- Doğu Karadeniz'de **Rumlar**
- Batı Anadolu'da Rumlar,
- Güney Anadolu'da Fransızların desteği ile Ermeniler tarafından bağımsız bir devlet kurmak amacıyla çıkarılan ayaklanmalardır.
- TBMM'ye karşı çıkan ayaklanmaların içerisinde en **uzun süreli olanları azınlık** (özellikle Rum) **ayaklanmalarıdır.**

KUVAYI MİLLİYECİLER TARAFINDAN ÇIKARILANLAR

- Düzenli ordunun kuruluş aşamasında belirli bir disiplin ve otorite altına girmek istemeyen bazı Kuva-i Milliye Şefleri tarafından çıkartılmıştır.
- **Çerkez Ethem** (Kütahya),
- **Demirci Mehmet Efe** (Denizli) ayaklanmalarıdır

Zeki DOĞAN
Sosyal Bilgiler Öğretmeni
sosyalciniz.wordpress.com

SEVR BARIŞ ANTLAŞMASI (10 AĞUSTOS 1920)

- İtilaf Devletleri, I. Dünya Savaşından sonra yenilen devletlerle barış antlaşmaları yapmışlar ancak **Osmanlı topraklarının paylaşımıyla ilgili anlaşmazlık yaşadıkları için** Osmanlı Devleti ile yapacakları antlaşmayı sonraya bırakmışlardı.
- İtilaf Devletleri, Osmanlı Devleti ile yapacakları barış antlaşmasının şartlarını belirlemek için İtalya'da **San Remo Konferansı**nı düzenlediler.
- Bu konferansa katılan Tefik Paşa önerilen şartları kabul etmeyince, Yunanlılar, **Osmanlı Devleti'ni antlaşmayı imzalamaya zorlamak** için Bursa'ya kadar olan yerleri işgal ettiler.
- Bu gelişmeler üzerine işgallerin genişlemesinden çekinen Osmanlı Hükümeti **Saltanat Şurası**nı toplayarak barış şartlarının kabul etti. Antlaşma; Paris'in Sevr kasabasında imzalandı (10 Ağustos 1920).

SINIRLAR

- Güneydoğu Anadolu, Çukurova, Lübnan ve Suriye **Fransa**'ya,
- Doğu Trakya, Batı Anadolu ve Ege Adaları **Yunanistan**'a,
- Arabistan ve Irak **İngiltere**'ye,
- Güneybatı Anadolu (Antalya, Konya, Muğla), **İtalya**'ya verilecektir.

SİYASİ MADDELER

- İstanbul**, Osmanlı Devleti'nin başkenti olarak kalacak, ancak Osmanlı Devleti şartlara uymazsa İstanbul Türklerin elinden alınacak.
- Boğazlar**, uluslararası bir komisyon tarafından yönetilecek, tüm devletlerin gemilerine açık olacak. **(Egemenlik haklarına ve bağımsızlık ilkesine aykırıdır)**
- Azinlıklar**a geniş haklar verilecek. **(Egemenlik haklarına ve bağımsızlık ilkesine aykırıdır)**
- Doğu Anadolu**'da iki yeni devlet (Ermenistan ve Kürdistan) kurulacak. **(Misakı milliye aykırıdır)**

ASKERİ MADDELER

- Askerlik zorunlu olmayacak.**
- Osmanlı ordusu 50.700 kişiye indirilecek ve ordu ağır silahlardan arındırılacak.
- Deniz gücü sınırlı olacak ve küçük bir donanma oluşacak.

Yorum: Osmanlı Devleti **savunmasız bırakılmak** istenmiştir.

EKONOMİK MADDELER

- Kapitülasyonlar** yeniden yürürlüğe girecek ve bu kapitülasyonlardan bütün devletler yararlanacak.
- Osmanlı Devleti **savaş tazminatı** ödeyecek.

Yorum: İtilaf Devletleri, Osmanlı ekonomisini kontrol altına almayı ve Türk ulusunu yasal yollarla yok etmeyi amaçlamışlardır.

Zeki DOĞAN

Sosyal Bilgiler Öğretmeni
sosyalciniz.wordpress.com

Yorum:

- Osmanlı yönetiminin teslimiyetçi bir tutum sergilemesi, TBMM'nin haklılığını ortaya çıkarmış ve **ulusal bilinci kamçılamıştır.**
- Bu antlaşma Türk milletinin bağımsız yaşama hakkını elinden aldığı için, Kurtuluş Savaşı tek çözüm haline gelmiştir.
- TBMM, antlaşmayı kabul etmediğini açıklamış ve imzalayanları vatan haini ilan etmiştir.**

Sevr Antlaşması;

- ✓ **Osmanlı Devleti'nin imzaladığı en son antlaşmadır.**
- ✓ Osmanlı Devleti bu antlaşma ile resmen sona ermiştir.
- ✓ **Ölü doğmuş ve uygulanamamış bir antlaşmadır.**
- ✓ Osmanlı Anayasası'na (Kanunu Esasi) göre bir antlaşma, Mebusan Meclisi'nde onaylanırsa yürürlüğe girerdi. Mebusan Meclisi dağıtıldığı için Sevr Antlaşması Meclis'te onaylanamamıştır. Bu nedenle **antlaşmanın hukuki bir geçerliliği yoktur.**

"Siyasi, adli, iktisadi ve mali bağımsızlığımızı imhaya ve sonuç olarak yaşama hakkımızı inkar ve ortadan kaldırmaya yönelik olan Sevr Antlaşması bizce mevcut değildir." **Atatürk**

MİLLİ EGEMENLİK

Egemenlik: Egemen (hâkim) olma durumu, **yönetme ve karar verme gücüdür**. Milletin ve devletin yetkilerini elinde bulundurma gücüdür.

Egemen devlet: Hiç bir kurala, kişiye ve devlete bağlı kalmadan karar verebilme gücüne sahip devlettir. **Egemen devlet bağımsız devlettir.**

Milli egemenlik: Yönetme ve karar verme gücü ve yetkisinin milletin elinde olmasıdır. Bir ülkede milli egemenliğin olması için, milletin kendi yöneticilerini kendisi seçmesi ve kendi kanunlarını (seçtiği temsilciler vasıtasıyla) kendisinin yapmasıdır.

Milli Egemenlik = Ulusal Egemenlik
Milli İrade = Ulusal İrade

Örneğin Osmanlı Devleti milli bağımsızlığın olduğu bir devlettir. Hiçbir devlete ya da güce bağımlı değildir. Tam bağımsızdır. Ancak **Osmanlı Devletinde milli egemenlik yoktur.**

Çünkü yönetme gücü milletin değil padişahın (tek kişinin) elindedir.

MİLLİ BAĞIMSIZLIK

Bağımsızlık: Bir milletin kendi topraklarında **hiçbir gücün etkisinde kalmadan, hiçbir güce bağımlı olmadan** özgürce yaşayabilmesidir.

Milli bağımsızlık: Bir devletin iç işlerinde ve dış işlerinde başka **bir devletin baskısı ve etkisinde kalmadan, milli menfaatleri doğrultusunda ve istediği gibi** davranabilmesidir.

Milli Bağımsızlık
&
Ulusal Bağımsızlık
&
Tam Bağımsızlık

Osmanlı Devletinde, Mebusan Meclisinin açılması milli egemenlik yolunda atılan önemli bir adımdır.

Milli Mücadelenin Hazırlık Döneminde;

- Amasya Genelgesi'nde (*Milletin bağımsızlığını milletin azim ve kararı kurtaracaktır*),
- Erzurum Kongresi'nde (*Milli iradeyi hâkim kılmak esastır*),
- TBMM'nin açılmasında (*Hakimiyet kayıtsız şartsız milletindir*) gibi kararlar milli egemenlik ile ilgilidir.

Cumhuriyet Döneminde; Cumhuriyetin ilan edilmesi, halifeliğin kaldırılması, siyasi partilerin kurulması, kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi gibi çalışmalar milli egemenlik ile ilgilidir.

Osmanlı Devletinin son dönemlerinde; Düyunu Umumiye Teşkilatının kurulması milli bağımsızlığa aykırı bir gelişmedir.

Mondros Ateşkes Antlaşmasından sonra;

- **Osmanlı ordusunun terhis edilmesi, Anadolu'nun işgal edilmesi, manda ve himaye fikrinin gündeme gelmesi, Sevr Antlaşmasının imzalanması** gibi durumlar milli bağımsızlığa aykırıdır.
- Sivas Kongresi'nde **Ya istiklal Ya Ölüm** kararının alınması; **Kurtuluş Savaşının kazanılması, Lozan Antlaşmasının imzalanması, Kapitülasyonların kaldırılması** milli bağımsızlık yolunda atılan adımlardır.

Cumhuriyet Döneminde; **Yabancı Okulların kapatılması, Kabotaj Kanununun çıkarılması** gibi uygulamalar milli bağımsızlık ile ilgilidir.

BİZDEN

8.
SINIF

T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK

KONU ANLATIMI • ETKİNLİK • SORU BANKASI

ÖĞRENCİNİN
“CAN SİMİDİ”

YENİ
NESİL
SORULAR

Akıllı Tahtaya
ZEKA KATTIK!

“AKIL KÜPÜ”
TAHTA

- ETKİLEŞİMLİ SUNULAR
- DİJİTAL DERS NOTLARI
- DİJİTAL OYUNLAR

SADECE BU KİTABA ÖZEL!

OKULA
YARDIMCI

LGS
HAZIRLIK

ERKAN İSANMAZ
ŞEYHMUS YÜCE
YAVUZ YILDIZ
MURAT SAAT
ZEKİ DOĞAN

- ÖZEL ETKİNLİKLER
- KONU ANLATIMLARI
VE SORULAR
- KAZANIM ÖLÇEN
TEST SORULARI İLE

MEB
KAZANIMLARI

BİZ
SOSYAL BİLGİLER
BİZ YAYINLARI